

Utredning vid Tagene deponi

Kärra 32:13 m. fl. | Säve socken
Arkeologisk utredning 2016 | Göteborgs stad

Karolina Kegel

ARKEOLOGISK RAPPORT FRÅN
GÖTEBORGS STADSMUSEUM
ISSN 1651-7636
© Göteborgs stadsmuseum 2016
Norra Hamngatan 12
411 14 GÖTEBORG
<http://goteborgsstadsmuseum.se/>

REDAKTION
Else-Britt Filipsson
Tara Gullbrand
Karolina Kegel
Ulf Ragnesten
Tom Wennberg

OMSLAGETS GRAFISKA FORM
Mimmi Andersson
Omslag: Stengärdesgård inom utredningsområdet.

TOPOGRAFISKA OCH EKONOMISKA KARTAN
© Lantmäteriverket. Medgivande 507-98-3211

KARTOR FRÅN STADSBYGGNADSKONTORETS DATABAS
© Göteborgs Stadsbyggnadskontor

FASTIGHET KÄRRA 32:13 M.FL.

Arkeologisk utredning

SAMMANFATTNING

Med anledning av planerat anläggande av ny inertdeponi genomförde Göteborgs stadsmuseum i maj 2016 en arkeologisk utredning strax sydväst om Tagene deponi på östra Hisingen, Göteborgs kommun. Inga fornlämningar påträffades.

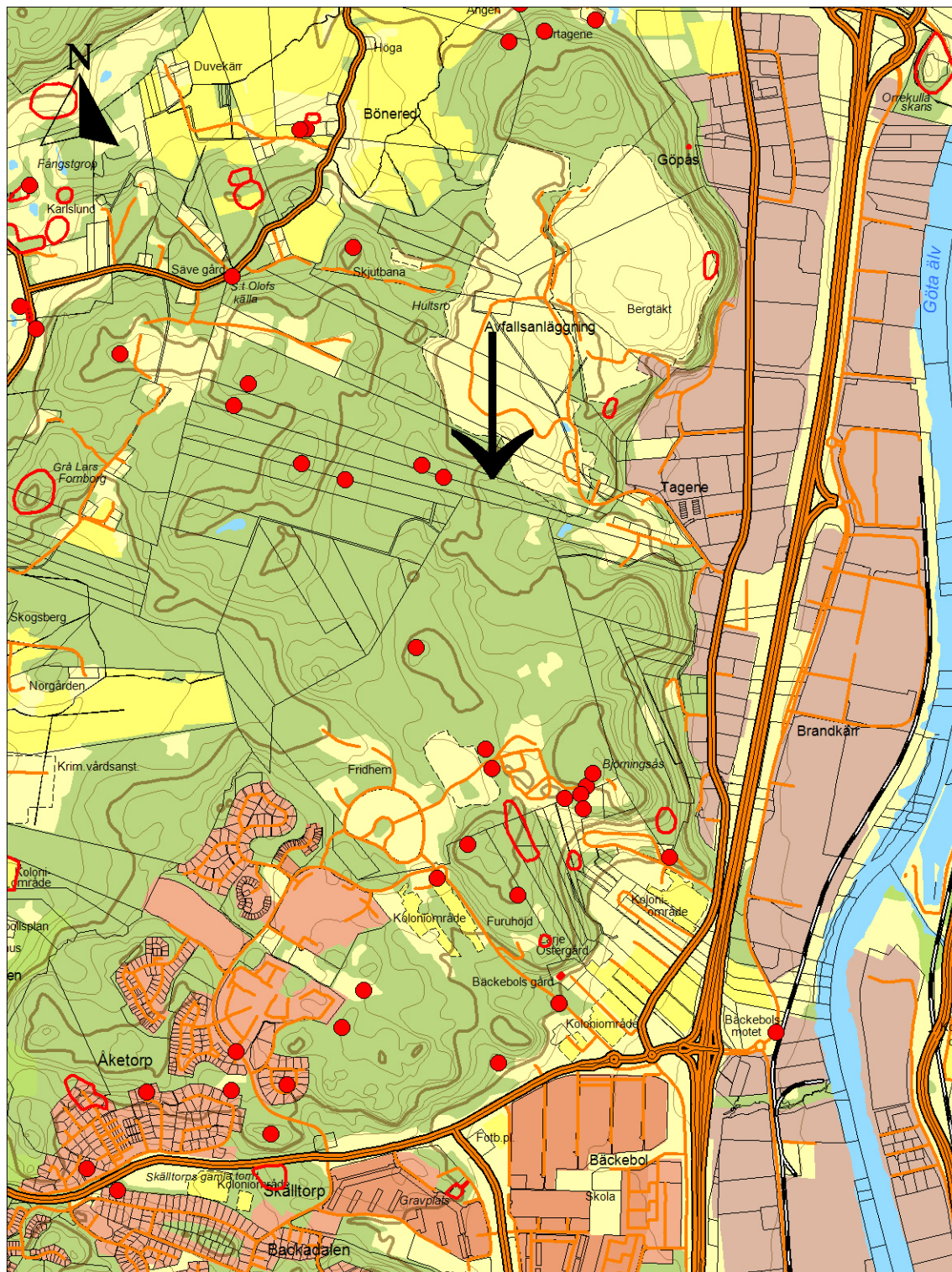
Stengärdesgårdar inom området samt ett fåtal påträffade röjningsrösen bedöms som övriga kulturhistoriska lämningar. Odlingslämningarna härrör med största sannolikhet från modern tid. Göteborgs stadsmuseum bedömer att inga ytterligare arkeologiska åtgärder krävs inför vidare exploatering.

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Länsstyrelsens beslut nr:	431-10345-2016
GSM dnr:	0677/16
Uppdragsgivare:	Renova Miljö AB
Läge:	Kärra 32:13 m. fl., Säve socken, Göteborgs kommun (figur 1-2)
Koordinater:	N: 6 406 235 / E: 148 837 (SWEREF 99 12 00)
Grävningsorsak:	Anläggande av inertdeponi
Grävningsinstitution:	Göteborgs stadsmuseum
Datum för undersökning i fält:	2016-05-03--2016-05-12
Undersökt yta:	ca 84500 m ² (extensivt), ca 152 m ² (intensivt)
Antal arkeologtimmar i fält:	96
Antal maskintimmar:	48
Platsledare:	Karolina Kegel
Övriga deltagare i fält:	Ulf Ragnesten
GSMA nr:	160008

Figur 1. Utredningsområdet läge på östra Hisingen, Göteborg. Blå kartan, skala 1:100 000.

Figur 2. Utredningsområdet läge på fastighetskartan. Skala 1:20 000.

TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ

Utredningsområdet ligger i höglänt skogsmark strax väster om Göta älvdalen (figur 1-3). Området ligger mellan 35 och 80 m över havet och är kuperat, med berg i dagen. Mellan höjddpartierna finns öppna ytor med lövträd och gräsmark i den sydöstra delen och planterad granskog i den nordvästra delen. I nordväst finns också ett sankt område (figur 4-7). Omedelbart nordost om utredningsområdet ligger avfallsanläggningen Tagene deponi.

Inga fornlämningar är kända inom utredningsområdet. I närområdet finns dock stensättningar (Säve 129, Backa 22) och stensättningsliknande lämningar (Säve 155, Backa 14). Endast 60 m väster om det aktuella området ligger stensättningen Säve 164 och hållkistan Säve 156. Fossila åkrar i form av röjningsröseområden finns åt nordost och nordväst (Säve 163, 165, 347; de två förstnämnda undersökta och borttagna). I övrigt kan nämnas fornborgen Grå Lars (Säve 145) och gravfältet Backa 13. Även övriga kulturhistoriska lämningar i form av bl a en källa med tradition (Säve 157) samt flera stensättningsliknande lämningar är registrerade i närområdet. Cirka 250 m öster om utredningsområdet ligger platsen för Tagene by. Byplatsen är inte registrerad som fornlämning.

TIDIGARE FYND OCH UNDERSÖKNINGAR

Inga arkeologiska undersökningar är tidigare gjorda inom området.

UNDERSÖKNINGSMETOD

Inledningsvis studerades de äldre skiftes- och ekonomiska kartor som finns över området. Därpå inventerades området för att hitta lämpliga ytor att undersöka, samt för att identifiera eventuella lämningar synliga ovan jord. Slutligen grävdes schakt med hjälp av grävmaskin för att söka efter fornlämningar under mark. Schakt och eventuella lämningar mättes in med GPS. På grund av bitvis tät vegetation mättes schakten endast in som punkter. Noggrannheten hos övriga mätningar kunde vara upp till 1-2 m.

NATURVETENSKAPLIGA BESTÄMNINGAR

Inga naturvetenskapliga analyser gjordes i samband med utredningen.

Figur 3. Utredningsområdet samt närområdets fornlämningar.

Figur 4. Områdets norra del består idag i huvudsak av granplantering. Enstaka äldre lövträd står kvar i skogen. På bilden syns två gamla hasselbuskar. Markens mycket utplanade form antyder tidigare odling.

Figur 5. Höjdparti i form av klippor med tunt marktäcke.

Figur 6. Sankmark i nordvästra delen av utredningsområdet.

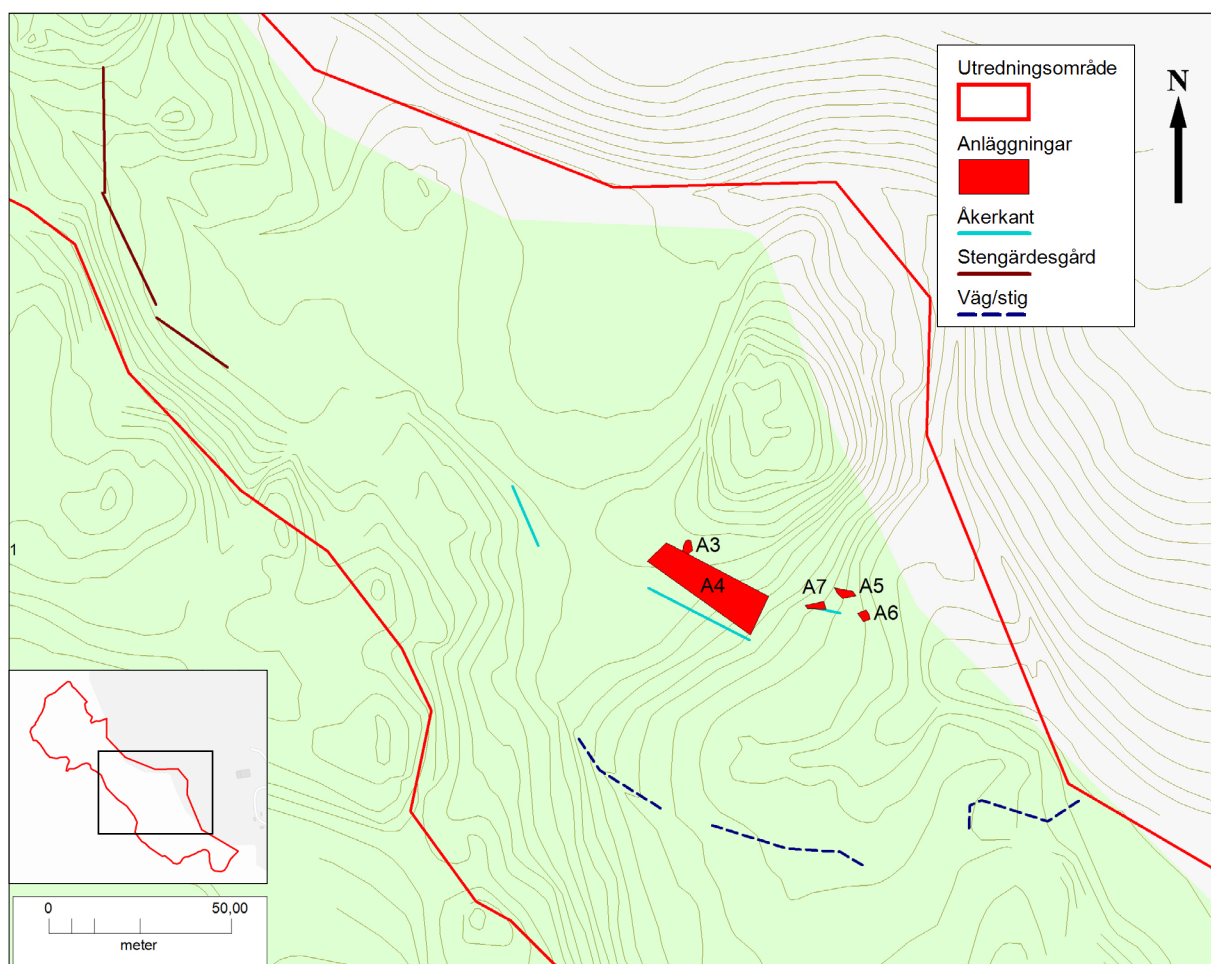
Figur 7. I söder finns öppnare ytor och större inslag av lövträd; flera av dem utgör äldre åkermark.

INVENTERINGSRESULTAT

Vid inventering av området påträffades tre röjningsrösen, flera äldre odlingsytor samt en förrådsgröp, alla i områdets sydöstra del (figur 8-12). Röjningsrösen A5 och A7 var oregelbundna, ej övertorvade och bestod av cirka 0,4-0,6 m stora stenar. Röjningsröse A6 var rundat, delvis övertorvat och hade en mer homogen stenfyllning av cirka 0,1-0,4 m stora stenar, de flesta cirka 0,2-0,3 m stora.

Utredningsområdet genomkorsades av ett stort antal stengärdesgårdar, vilka dock huvudsakligen ligger i befintliga fastighetsgränser (figur 13). I figur 7 visas endast de gårdsgårdar som ej följer moderna fastighetsgränser. En bitvis hålvägs-liknande stig gick i öst-västlig riktning genom områdets södra del.

Den till stora delar oregelbundna terrängen med, på många platser, tunt eller inget marktäcke gjorde att många ytor avskrevs efter inventering.

Figur 8. Anläggningar och övriga inmätta objekt. Endast de stengärdesgårdar som ej följer befintliga fastighetsgränser redovisas här.

Figur 9. Förrådsgrop (A3) markerad med streckad linje.

Figur 10. Aldre åkeryta (A4). I förgrunden syns en stengärdesgård samt en lutande grindstolpe (pilen), som stått vid en genomgång i gärdesgården.

Figur 11. Det flacka röjningsröset A6, till vänster, och det oregelbundna, storblockiga A5, till höger.

Figur 12. Åkerkant vid äldre åkeryta.

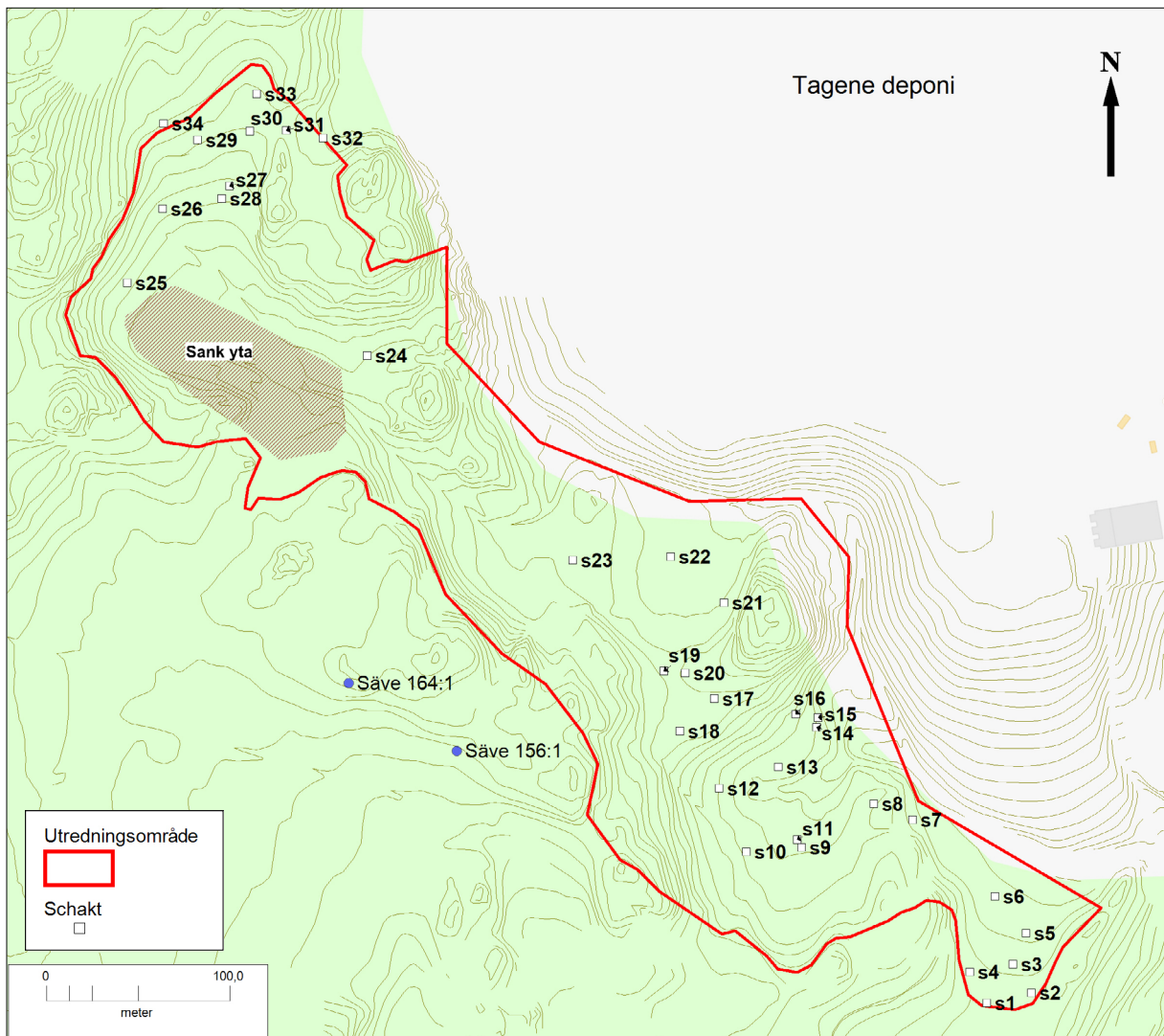
Figur 13. Stengärdesgårdar korsande utredningsområdet.

GRÄVNINGSIAKTTAGELSER

Sammanlagt grävdes 34 sökschakt (figur 14, bilaga 1). Inga anläggningar framkom vid schaktgrävning. En hålvägsliknande stig som löper genom områdets södra del, i riktning mot hållkistan Säve 156, undersöktes med två schakt. Stigen visade sig uppförd under sen tid då fyllnadsmassor framkom i schaktet. I det mer hålvägsliknande partiet visade sig vägen gå över berg med endast ett tunt marktäckte.

Ett schakt togs också upp i kanten av röjningsröset A6 (S15, figur 15). Odlingsröset hade en humus- och torvblandad stenfyllning. Stenarna låg på ett tunt humuslager, sannolikt del av matjorden från den intilliggande åkerytan. Inga fynd påträffades.

I tre av de schakt som togs upp på tidigare odlad mark (S17, S21 och S22) påträffades små mängder sentida porslin, tegel, rödgods och glas. Två flintavslag framkom i schakt 32 respektive 33.

Figur 14. Schaktplan över utredningsområdet.

Figur 15. Schakt 15 i kanten av röjningsröse A6.

FYNDBESKRIVNING

Inga fynd togs tillvara.

DATERING OCH TOLKNING

Lämningarna inom utredningsområdet bedöms i huvudsak vara sentida, det vill säga från 1800-talets andra hälft eller senare. Röjningsröse A6 skulle kunna indikera en äldre odlingshorisont; att det ligger ovanpå ett humöst lager talar dock för en sen datering. Dess omedelbara närhet till de övriga röjningsrösena av sentida karaktär samt till åkermarken, som saknar äldre karaktärsdrag, stödjer denna bedömning. Odlingslämningarnas läge stämmer också väl med 1930-talets ekonomiska karta, medan motsvarigheter saknas på äldre kartor (figur 16).

De två flintavslagen hittades på en höjd av 70 m över havet. Inga ytterligare förhistoriska indikationer påträffades.

ANTIKNVARISK BEDÖMNING

De påträffade lämningarna bedöms vara övriga kulturhistoriska lämningar, vilka saknar skydd i Kulturmiljölagen. Lämningarna bedöms ha lågt antikvariskt värde. Vidare exploatering kräver inga ytterligare arkeologiska insatser.

Figur 16. Odlingslämningarnas utbredning och den hålvägsliknande stigens läge på 1930-talets ekonomiska karta (Säve 0131-18SO). Observera att tät vegetation på platsen har påverkat mätningarnas noggrannhet, med avvikelser på 1-2 m.

Bilaga 1. Anläggningsbeskrivning

Anl-nr	Typ	Beskrivning	Anti-kvarisk status	Kommentar
A1	-	-	-	Utgår
A2			-	Utgår
A3	Förrådsgrop	Ca 2 x 2 m stor. Nedgrävning ca 0,2 djup, omgiven av stenar längs östra och västra sida, ca 0,3-0,6 m stora på V sidan, 0,15-0,3 stora på Ö sidan. Enstaka stenar av samma slag ligger i gropens mitt.	-	Ligger strax utanför äldre åkeryta.
A4	Äldre odlingsyta	Äldre åkeryta, ca 40 x 12 m, i sydöst-sluttning. Beväxt med större exemplar av björk, hägg, asp, gran, i övrigt relativt öppen. Avgränsas mot S av gärdesgård, mot N av åkerhak. Enstaka odlingsrösen längs N kanten. Fortsätter mot V in i granplantering. I SV kanten står en grindstolpe.	-	
A5	Röjningsröse	Oregelbundet, ca 6 x 3 m och 0,4 m högt. Bestående av kraftiga stenar, huvudsakligen 0,4-0,6 m stora. Enstaka mindre stenar, 0,2 m stora. Ej övertorvat.	ÖKL	Strax NO om äldre odlingsyta.

Bilaga 1. Anläggningsbeskrivning

Anl-nr	Typ	Beskrivning	Anti-kvarisk status	Kommentar
A6	Röjningsröse	Runt, ca 2,5 m i diameter och 0,2 m högt. Ca 0,1-0,4 m stora stenar. Flackt, delvis övertorvat.	ÖKL	Strax NO om äldre odlingsyta. Äldre odlingshorisont än A6 och A7?
A7	Röjningsröse	Oregelbundet, ca 6 x 3 m stort och 0,5 m högt. Ca 0,2-0,4 m stora stenar, generellt sett av den större typen. Anlagt mot två större stenblock. Ej övertorvat.	ÖKL	Strax NO om äldre odlingsyta.

Bilaga 2. SCHAKTBESKRIVNING

Schakt-beteckning	Storlek (m)	Lager-beskrivning (cm)	Fynd	Kommentar
S1	1,2 x 2,8	0-10 förna 10-30 humös sand 30-40 gulbrun siltig sand		Enstaka koksbitar
S2	1,2 x 2,6	0-10 förna 10-25 humös sand 25-40 gulbrun siltig sand, enstaka stenar		Koks och enstaka järnfragment i matjorden. Plogspår i undergrunden.
S3	1,2 x 3,3	0-10 förna 10-35 humös sand 35-40 rödbrun siltig sand		
S4	1,2 x 3,5	0-5 förna 5-18 humös sand 18-30 rödbrun siltig sand; närmast bergskant ljusgul sand.		
S5	1,2 x 3,3	0-5 förna 5-10 humös silt 10-30 lerig silt		
S6	1,2 x 3,0	0-10 förna 10-20 humös silt 20-30 lerig silt		
S7	1,3 x 2,8	0-5 förna 5-15 humös silt 15-25 stenig silt		
S8	1,2 x 3,5	0-10 förna/humös silt 10- berg		Schaktet drogs igenom hålvägsliknande stig
S9	1,2 x 2,8	0-5 förna 5-20 humös silt 20-35 ljusbrun silt 35-40 grus		
S10	1,3 x 3,0	0-10 förna 10-30 humös silt 30-40 gul sand med inslag av sten		
S11	1,2 x 3,0	0-10 förna/humus 10-20 påförd humös sand/silt 20-50 påförd, rödbrun/gul silt 50-60 brun silt med inslag av sten 60- grus		Schaktet grävdes genom vägbank

Schakt-beteckning	Storlek (m)	Lager-beskrivning (cm)	Fynd	Kommentar
S12	1,2 x 3,2	0-5 förna 5-15 humös silt 15-25 ljusgul stenig sand med järnutfällningar, stenar 0,2-0,5 m stora		
S13	1,2 x 3,3	0-5 förna 5-15 humös silt 15-35 rödbrun, siltig sand		
S14	1,2 x 2,8	0-5 förna 5-12 humös silt 12-18 ljusbrun silt 18-20 sotig silt 20-30 brun silt 30- berg		
S15	1,2 x 1,5	0-30 stenar, 0,07-0,25 m stora, samt torv/humus 30-35 humös silt 35-45 rödbrun silt		Schaktet grävdes genom odlingsröse A6
S16	1,2 x 2,5	0-5 förna 5-20 humös sand 20-30 rödbrun stenig sand		Schaktet grävdes i kanten av äldre odlingsyta. Utanför odlingsytan var matjordslagret endast 10 cm djupt.
S17	1,2 x 4,8	0-5 förna 5-20 humös sand 20-40 rödbrun stenig sand	1 skärva porslin, recent	Schaktet grävdes på äldre åkeryta.
S18	1,2 x 5,2	0-5 förna 5-15 förna, humös sand 15-30 urlakningsskikt; grå stenig sand 30-40 rödbrun stenig sand		
S19	1,2 x 3,0	0-5 förna 5-25 humös sand 25-35 rödbrun siltig sand, stenfri		
S20	1,2 x 2,8	0-5 förna 5-25 något humös silt 25-35 grå lerig silt		
S21	1,2 x 2,5	0-5 förna 5-25 humös lerig silt 25-40 gul lerig silt	2 skärvor porslin, recent	Dränering korsar schaktet

Schakt-beteckning	Storlek (m)	Lager-beskrivning (cm)	Fynd	Kommentar
S22	1,2 x 2,9	0-5 förna 5-25 mörkbrun humös silt med sentida fynd 25-35 grå silt 35-40 gul lerig silt med järnutfällningar	Enstaka tegel, rödgods, porslin, glas	Kraftigt matjordslager, troligen gödslat
S23	1,2 x 3,5	0-5 förna 5-30 förna, brun torv 30-32 mörkbrun siltig torv 32-40 brun sandig silt		
S24	1,2 x 2,8	0-10 förna/brun silt 10-20 rödbrun silt		
S25	1,2 x 3,5	0-10 förna 10-20 brun silt 20-30 rödbrun silt		
S26	1,2 x 5,0	0-10 förna 10-30 brun silt 30-		
S27	1,2 x 8,0 + 1,2 x 4,0	0-10 förna 5-30 brun, något humös sand 30-50 rödbrun sand, enstaka kolstänk 50- gul grusig silt	3 st övrig flinta på 30-50 cm djup	Schaktet bestod av två sträckor i vinkel
S28	1,2 x 2,8	0-10 förna 10-25 brun humös sand 25-45 rödbrun sand, enstaka kolstänk 45- gul grusig sand		
S29	1,2 x 4,0	0-10 förna 10-30 brun, svagt humös grusig sand 30-40 gul grusig sand 40- lerig silt		
S30	1,2 x 3,5	0-5 förna 5-20 svagt humös sand 20-45 rödbrunt sandigt grus 45- gul grusig silt		
S31	1,2 x 4,0	0-5 förna 5-20 brun grusig sand 20- berg		

Schakt-beteckning	Storlek (m)	Lager-beskrivning (cm)	Fynd	Kommentar
S32	1,2 x 3,5	0-5 förna 5-10 urlakningsskift; grå sand 10-30 rödbrun sand	1 flintavslag	
S33	1,2 x 3,5	0-5 förna 5-30 brun humös sand 30-50 rödbrun sand 50-65 rödbrun grusig sand 65- gul siltig lera	1 flintavslag	
S34	1,2 x 3,8	0-5 förna 5-35 brunt stenigt grus med linser av rödbrun sand 35-gul lerig silt		

